

თბილისის ილია ჭავჭავაძის სახელობის
ენისა და კულტურის სახელმწიფო
უნივერსიტეტი

ენა, თარგმანი, ლიტერატურა

ენა და კულტურა

თბილისი

1999

კომუნიკაციური ლინგვისტიკა და ტრადიციულ ლინგვისტურ ცნებათა გადააზრება

თანამედროვე კომუნიკაციაზე ორიენტირებულ ლინგვისტიკაში ტექსტი გაიგება როგორც უმღლესი რიგის დინამიკური კომუნიკაციური ერთეული, რომლის საშუალებითაც წარმოებს სამეტყველო ურთიერთობა ტექსტის დინამიკური გაგება-ტექსტი მოქმედებაში"- წინა პლანზე სწევს მისი ფუნქციური ასპექტის შესწავლას. ტექსტი ფუნქციონირებს კონკრეტულ სამეტყველო აქტში და ამიტომ მისი ფუნქციონირების კანონზომიერებათა გახსნა შეუძლებელია რეალური კომუნიკაციის პირობებისაგან იზოლირებულად. ამგვარად, ტექსტზე ორიენტაცია ნიშნავს ამავე დროს კომუნიკაციურ პროცესზე ორიენტაციას. ტიპური სამეტყველო აქტი ქმნის საფუძველს სამეტყველო ნაწარმოების განსაზღვრული ტიპის აღმოცენებისა და ფუნქციონირებისათვის. ამიტომ ტექსტის ტიპოლოგიური ნიშნების კვლევა სამეტყველო აქტის პირობების მიხედვით წარმოადგენს ლინგვისტიკის უპირველეს ამოცანას.

უკანასკნელი წლების საენათმეცნიერო ლიტერატურა ინტენსიურად ეხება ტექსტის პრობლემას. განვითარდა ენათმეცნიერების ახალი დისციპლინა, რომელსაც უწოდებენ ხან "ტექსტის ლინგვისტიკას", ხან "ტექსტმცოდნეობას", "ტექსტის გრამატიკას" ან "ტექსტის თეორიას". ამ განვითარების იმპულსები სხვადასხვა მხრიდან მოდის: ერთი მხრივ, ეს იყო შიდასაგნობრივი მიზეზები, რომელთა მიხედვითაც ყურადღების გამახვილება ტექსტზე ხდება: არსებობს ენობრივი მოვლენების დიდი რაოდენობა, რომელთა ახსნაც მხოლოდ წინადადებით შეხლულული

გრამატიკით შეუძლებელი იყო(მაგალითად: არტიკლის სელექცია, წინადადების დანაწევრება, პრონომინალიზაცია და პროადვერბილიზაცია, დროთა მონაცვლეობა, ანაფორა, კატაფორა, წინადადების მახვილი, ინტონაცია). მეორე მხრივ, ეს იყო ლინგვისტიკის მიღმა არსებული მოთხოვნები (უპირველეს ყოვლისა პრაქტიკული სფეროებიდან, როგორცაა ბუნებრივი ენების ავტომატური დამუშავება, ენობრივი გაკვეთილი, მთარგმნელობითი პროცესის ავტომატიზაცია, თარჯიმანთა მომზადება, ინფორმაციის, დოკუმენტაციის სფეროები და ა. შ.), რომლებიც გულისხმობდა ტექსტთან მიმართებას. წამოიჭრა პოსტულატი, რომ განხილულიყო არა წინადადება, როგორც ეს აქამდე იყო, არამედ ტექსტი როგორც უმღლესი დონის ენობრივი ერთეული, რადგან ტექსტი დგას ლინგვისტიკის ნაწილობრივი სისტემების სათავეში. ტექსტთან მიმართვამ ტექსტის ლინგვისტიკაში წამოჭრა უამრავი საკითხი და უპირველეს ყოვლისა ის, თუ რა არის ტექსტი? რა საშუალებით იქმნება ის? რითი განსხვავდება ის წინადადებათა შემთხვევითი რიგისაგან? როდის არის ტექსტი დასრულებული? როგორ უკავშირდება ერთმანეთს წინადადებები ტექსტში? რა იერარქიული შიდა საფეხურები არსებობს წინადადებასა და ტექსტს შორის? რისთვის გამოხატავენ ტექსტს? რომელ არაენობრივ კონტექსტებშია ტექსტი აზრობრივად დასრულებული? როგორ ხდება ინფორმაციის გადამცემის მიერ ტექსტის პროგრამირება და აგება? როგორ გაიგება ის ინფორმაციის მიმღების მიერ? უკვე ამგვარი და მსგავსი საკითხების ჩამოთვლა ცხადად გვიჩვენებს "ტექსტის" ობიექტის სირთულეს. აქ, გარკვეულად ჩანს, რომ ლინგვისტიკის საკითხთა სფერო ვიწრო გაგებით გადალახულია, რომ აქ ჩართულია აგრეთვე საკომუნიკაციო სიტუაციის საკითხები. ასევე ფსიქოლოგიური და ფსიქოლინგვისტური პრობლემები.

ენათმეცნიერების დისციპლინების მსგავსად ტექსტის ლინგვისტიკაც იყოფა ტექსტის სემანტიკად, ტექსტის პრაგმატიკად, ტექსტის სინტაქსად და ტექსტის ფონეტიკად. ტექსტების სემანტიკის ობიექტს წარმოადგენს ის, თუ რა არის ტექსტის მნიშვნელობა და როგორ ხდება მისი შექმნა. ტექსტის პრაგმატიკა იკვლევს იმას, თუ რა ფუნქცია აქვს ტექსტს არაენობრივ კონტექსტში. ტექსტის სინტაქსის ობიექტს წარმოადგენს ის, თუ ტექსტის მნიშვნელობა როგორ არის სინტაქსურად გამოხატული, ხოლო ტექსტის ფონეტიკის ობიექტია ის, თუ როგორ ხასიათდება ტექსტი ფონეტიკურად. ოთხივე დისციპლინა შეიძლება გავიგოთ როგორც ინტეგრაციული ტექსტმცოდნეობის სხვადასხვა განზომილება. ტექსტის სინტაქსი და ტექსტის სემანტიკა ხშირად ტექსტის გრამატიკად არის წარმოდგენილი, მაშინ როცა პრაგმატიკა არ შეიძლება სრულყოფილად მივაკუთვნოთ ლინგვისტიკას. სწორედ ამიტომ, ტერმინი “პრაგმატიკა” ხანდახან შეიცვლება ტერმინით “პრაგმატოლოგია”, როცა ის ენობრივ ასპექტს ეხება.

დღევანდელი ტექსტის ლინგვისტიკის წინამორბედად შეიძლება ჩაითვალოს რიტორიკა, სტილისტიკა და “წინადადების ფუნქციური პერსპექტივის” თეორია. რიტორიკა, ნაკლებად იყო დაინტერესებული ყოფითი ენით და თავის ნიმუშებს კლასიკოს მწერლებთან პოულობდა. წინადადების ფუნქციური პერსპექტივა პრალის სკოლის მიერ დამუშავებული თეორიაა, რომელიც იკვლევდა თემარემატულ მიმართებებს მხოლოდ ერთ ასპექტში, ექსპლიციტურ გრამატიკასა და ენობრივ მოდელში ჩართვის გარეშე. სტილისტიკის ვიწრო სფეროში ფაქტიურად ბევრი რამ იყო განხილული, რაც ტექსტებს შეეხებოდა, ხანდახან იმ წინაპირობით, რომ წინადადება გრამატიკის ობიექტი იყო, მაგრამ წინადადების ზემოთ არსებული ყველა მიმართება სტილისტიკის სფეროს განეკუთვნებოდა. ტექსტის

ლინგვისტიკის ნამდვილი იმპულსები დღევანდელი მნიშვნელობით მომდინარეობს ჰარისიდან, შემდგომ მან გადმოინაცვლა გერმანულენოვან სფეროზე და იგი მომდინარეობდა ჰარტმანიდან; შემდეგ უნდა მოვიხსენიოთ ისეთი ლინგვისტები, როგორებიც არიან უპირველეს ყოვლისა იზენბერგი, ჰაიდოლფი, შტაინცი, აგრიკოლა, პფიუცე და ა. შ. ბოლო წლების მრავალრიცხოვანი გამოკვლევები ტექსტის შესახებ, ერთი მხრივ, მოწმობს იმ დიდ მნიშვნელობაზე, რომელსაც დღეს ლინგვისტიკა ტექსტს ანიჭებს, მეორე მხრივ კი იმაზე, რომ ხშირად არაერთგვაროვანი სურათი გვაქვს, როცა ცნება “ტექსტს” განსაზღვრავენ. აქ გვაქვს ხშირად განსხვავებული ენობრივ-თეორიული ამოსავალი პოზიციები, მეთოდოლოგიური წინაპირობები, ასევე განსხვავებული მიზანდასახულობა და სამუშაო ჰიპოთეზები. ხშირად განსხვავებას აღვიღოთ აქვს თვით ტექსტის ობიექტის განსაზღვრაში. ტექსტის ლინგვისტიკის განვითარება ისტორიულად დაკავშირებულია ენათმეცნიერების განვითარების ზოგად ტენდენციებთან. განსაკუთრებით 1970 წლიდან ლინგვისტიკის “პრაგმატულ-კომუნიკაციურ ორიენტაციასთან”, ანუ წმინდა სისტემური ლინგვისტიკიდან კომუნიკაციაზე ორიენტირებული ენათმეცნიერების სფეროს გაფართოებასთან, რომელიც თავის გამოხატვას ჰპოვებდა არა მარტო “სისტემურ-გარეგანი” მოვლენების ჩართვაში, არამედ ისეთი დისციპლინების აღმოცენებაში, როგორიცაა სოციოლინგვისტიკა, ფსიქოლინგვისტიკა, პრაგმატოლოგია, ტექსტის ლინგვისტიკა და სამეტყველო აქტის თეორია. 1970 წლიდან უკვე იყო ცდები, ჩაერთოთ კომუნიკაციურ მოდელში და ეს უკანასკნელი კი საზოგადოებრივი მოდელის ყველა ანსამბლში; იყო აგრეთვე ცდები, რომ ენის გამოყენება აუხსნათ ენობრივი და არაენობრივი კავშირებიდან და ეს უკანასკნელი სოციალური და საზოგადოებრივი ინტერაქციის კავშირებიდან. ამ კომპლექსურ კავშირებს

აქამდე არსებული ლინგვისტიკა (უპირველეს ყოვლისა სოსიურიდან ხომსკიმდე) ვერ ხედავდა: იგი იფარგლებოდა მხოლოდ შიდა ენობრივი სისტემით და გამორიცხავდა სისტემის გამოყენებას კონკრეტულ საკომუნიკაციო პროცესებში, ამიტომ იგი მუშაობდა მხოლოდ აბსტრაქტულ, იზოლირებულ და რედუცირებულ ობიექტზე, ისე რომ არ აცნობიერებდა, თუ რატომ და საიდან ახდენდა აბსტრაქტირებას. ცხადია, რომ ენა არ არის თვითმიზანი, არამედ საზოგადოებრივი კომუნიკაციის ინსტრუმენტი. ტექსტთან მიმართება მოტივირებულია ენაზე როგორც საზოგადოებრივ-საკომუნიკაციო საშუალებაზე თანმიმდევრული გააზრებით, რადგან კომუნიკაცია-თუ ის ენობრივია-წარმოებს ყოველთვის ტექსტებში, და არა იზოლირებულ წინადადებებში ან სიტყვებში. ლინგვისტური ასპექტიდან ამაზე განსაკუთრებით მიუთითებდა ჰარტმანი, როცა ტექსტს განიხილავდა როგორც “ამოსავალ ენობრივ ნიშანს” და მოითხოვდა, რომ ლინგვისტიკა უნდა ამოდიოდეს “ამოსავალი ენობრივი ნიშნის“ ტექსტობრიობიდან; რომ ენა ვლინდება და ფუნქციონირებს მხოლოდ ტექსტის ფორმით, რომ ლინგვისტიკის მიერ დღემდე წინა პლანზე წამოწეული ერთეულები (ფონემა, მორფემა, სიტყვა და წინადადება) თავისთავად არც არსებობს და არც აზრი გააჩნიათ, არამედ დამოკიდებულია საფუძველში არსებულ ერთეულებზე, რომლებიც ანიჭებენ მათ აზრს, ანუ ფუნქციისუნარიანობას. რადგან ენა ვლინდება არა როგორც აბსტრაქტულ ნიშანთა სიმრავლე, არამედ მხოლოდ მის კომუნიკაციურ ფუნქციაში. ლინგვისტიკამ ენა ყოველთვის უნდა გამოიკვლიოს ტექსტებში, ანუ ერთიან კომპლექსებში, რომლებიც ასრულებენ საკომუნიკაციო ფუნქციას; მან უნდა გამოიკვლიოს ენა ყოველთვის საზოგადოებრივ-კომუნიკაციური ტექსტების ფონზე. ენობრივი სისტემის დამკვიდრებით საკომუნიკაციო მოღვაწეობაში და ამ უკანასკნელის

სოციალურ ინტერაქციაში, ტექსტების ლინგვისტიკა ნაწილობრივ დაკავშირებულია სამეტყველო აქტის თეორიასთან, ე. ი. ის არის კიდევ ერთი საფუძველი სისტემური ლინგვისტიკის გადალახვისა.

ტექსტის ლინგვისტიკამ განვითარების ხანგრძლივი გზა გაიარა. ეს გამოხატულებას პოულობს ტექსტის განსხვავებულ დეფინიციებში, რომლებიც წარმოშვა ლინგვისტიკამ. ამ დეფინიციისათვის უმეტესი ნაწილისათვის მთავარი და არსებითია მტკიცება, რომ ტექსტი წარმოადგენს წინადადებათა კოპერენტულ რიგს. ამ მტკიცებაში სამი მომენტი: 1. (ტექსტი თავის არსში დამოკიდებული არ არის წერილობით ან ზეპირ რეალიზაციაზე, 2. (ტექსტს განეკუთვნება ორი ნიშანი: ის შედგება წინადადებებისაგან/უფრო ზუსტად ტექსტემებისაგან/, როგორც მისი ერთეულებისა ან ელემენტებისაგან; ეს წინადადებები კოპერენტულია, 3. (ტექსტის ლინგვისტიკის გადამწყვეტი პრობლემა მდგომარეობს იმ მითითებაში, თუ რაში მდგომარეობს ეს კოპერენცია, ანუ რა პირობებში იქცევა წინადადებათა განსაზღვრული რიგები წინადადებების კოპერენტულ რიგებად /ანუ ტექსტებად/. სწორედ ამ საკითხში განსხვავდება ტექსტის სხვადასხვა დეფინიციები, რომელთაგან რამდენიმეს გამოყოფდით: იზენბერგის აზრით, ტექსტი არის “წინადადებათა რიგი”, რომლებიც ერთმანეთთან დაკავშირებულია ტექსტობრივი საშუალებებით. ჰარვეგი თვლის, რომ ტექსტი არის ენობრივი ერთეულების კონსტიტუირებული თანმიმდევრობის განუწყვეტელი პრონომინალური ბმულობა. შტაინიცის აზრით ტექსტი აკებულია რეფერენციული იდენტურობით, ანუ ზედაპირული კონსტიტუენტების ერთობლივი კორეფერენციით.

პფიუცე თვლის, რომ ტექსტი არის წინადადებების აზრობრივად(სემანტიკა) და მიზნობრივად (პრაგმატიკა) აკებული წინადადებათა სიმრავლე, რომელთა შორისაც არსებობს

მნიშვნელობისა და ფუნქციების მქონე რეალაციები, ანუ სტრუქტურული ერთობლიობა, რომელიც როგორც შედარებით დასრულებული ლინგვისტური ერთეული ცნობიერებაში ასახავს კომპლექსურ რეალობას. ტექსტი წინადადებების მოწესრიგებული სიმრავლეა, რომლებიც ქმნიან ერთად თემას. ტექსტი არის წინადადებების სწორსაზოვანი რიგი, რომლებიც დაკავშირებულია განსაზღვრული საშუალებებით და მოწესრიგებულია განსაზღვრული წესით. ის არის წინადადებების თანმიმდევრობა, რომლებიც ნაწილობრივ დაკავშირებულია გრამატიკულად, მაგრამ ყველა შემთხვევაში სემანტიკური ეკვივალენტურობით და იმპლიციტური ზოგადლოგიკური კონექსიებით /ავრიკოლა/. ტექსტი არის მნიშვნელოვან ქმედებათა კოჰერენტული რიგი, კომუნიკაციური ქმედებების დროული მონაცვლეობა, რომელთა რეალიზაციისას იქმნება წინადადებები/იზენბერგი/. ტექსტი არის საკომუნიკაციო აქტში აზრის ენობრივად მანიფესტირებული ნაწილი /გროსე/. ტექსტი-როგორც ადამიანის კომუნიკაციური მოღვაწეობის რეზულტატი-არის კომპლექსური ენობრივი ნიშანი, ენობრივი სისტემის წესებით რეალიზირებული ცნობიერების შინაარსებისა და ბგერითი თანმიმდევრობის დაკავშირება/ფივეგერი/. ტექსტი არის საკომუნიკაციო ან ინტერაქციული ტიპის რეალიზატორი. ის არის "ტექსტუალობის" სტრუქტურის კონკრეტული რეალიზაცია განსაზღვრულ საკომუნიკაციო გარემოში, ის არის საკომუნიკაციო აქტით გამოხატული ენობრივი კომპონენტი, რომელიც თემტურად ორიენტირებულია და ასრულებს შეცნობად საკომუნიკაციო ფუნქციას/ აქვს შეცნობადი საილოკუციო პოტენციალი /შშიდტი/ მიუხედავად ტექსტის მრავალრიცხოვანი დეფინიციის არსებობისა, რომლებიც ხშირად განსხვავებულ ხასიოს ატარებენ და მიუხედავად იმისა, რომ ჯერ კიდევ არ არსებობს მტკიცედ ჩამოყალიბებული ერთიანი ტექსტის დეფინიცია, მაინც შეიძლება გამოიყოს ის ძირითადი

მოთქმები, რომლებიც მნიშვნელოვანია და წარმოადგენს "გატექსტების" პირობებს, ანუ ეს ის პირობებია, რომლებიც უნდა შესრულდეს, რათა წინადადებათა რიგი აღვიქვათ როგორც ტექსტი: 1/სარეფერენციო კავშირის ერთიანობა/ ამას ემყარება არტიკლის სელექცია და პრონომინალიზაცია, ანაფორული და კატაფორული მიმართებები/, 2/ლექსიკალიზაციის ერთიანობა/ ან მარტივი განმეორებით, ან პრონომინალიური ან პროადვერბიალური სუბსტიტუციით ან სხვა ლექსიკური ვარიაციით/ 3/საკომუნიკაციო შეტყობინების პერსპექტივის ერთიანობა, თემა-რემა-დანაწავრების ერთიანობა/ რომელიც გამოიხატება მაგალითად სიტყვათა წყობასა და მახვილში/; 4/ ტემპორალური სტრუქტურის ერთიანობა, 5/ ზემდგომი აზრის ერთიანობა; კლასიფიკაციის ერთობლივი ინსტანცია, რომელიც უპირველეს ყოვლისა ისეთ წინადადებებთან არის საჭირო, რომლებიც ფორმალურად სავსებით დაუკავშირებლად დგას ერთმანეთის გვერდით, და მაინც ინტუიციურად გაიგება ტექსტებად. ერთიანობა გატექსტების პირობებში არის ტექსტის კოჰერენციის წინაპირობა და ამის შედეგად ტექსტის კონსტიტუციისა. მასზე მოქმედებს გატექსტების სხვადასხვა საშუალებები, რომელთა ლოკალიზაცია ხდება სხვადასხვა დონეებზე. 1/გატექსტების გრამატიკულ-სინტაქსურ საშუალებებს განეკუთვნება ნაცვალსახელები და საერთოდ პროსიტყვები: არტიკლები, წინადადებების წევრთა ადგილი, დროთა შერჩევა, კავშირები და სხვა, მათ განეკუთვნება ზედაპირული კონსტიტუენტების კოჰერენცია და ა. შ., 2/ გატექსტების სემანტიკური საშუალებები ემყარება იზოტოპიას. ტექსტი ვლინდება როგორც სხვადასხვა ტექსტემების სემანტიკური ნიშნების შეთავსებადობის სისტემა. აზრი მაშინ არის იზოტოპიური, თუ მის ელემენტებს გააჩნიათ სულ ცოტა ერთი ერთობლივი კონცეპტუალური სემა. ამ მნიშვნელობით ლაპარაკობენ

სემანტიკურ ეკვივალენტობაზე და ტოპიკებზე და ტოპიკურ რიგებზე. 3/ გატექსტების კომუნიკაციურ საშუალებებს განეკუთვნება ერთობლივი ინტერაციული ინსტანცია, რომელიც საკომუნიკაციო პარტნიორებთან სპეციალური/ არაენობრივი/ ცოდნის სისტემებს ვარაუდობს, რათა წინადადებათა რიგი განვმარტოთ კოჰერენტულად. ამ ზემდგომი აზრის ერთიანობა/ რომელიც ხანდახან აღინიშნება როგორც ფუნქციურ-სემანტიკური ეკვივალენტი/ იმიტომ არის საჭირო, რადგან ტექსტები ხანდახან სწორედ მათი საშუალებით ხდება კოჰერენტული, მაშასადამე ტექსტემებს შორის არ არსებობს სემანტიკური ეკვივალენტურობა. ყველაფერი ეს არ არის საკმარისი, რათა ტექსტი სრულყოფილად დავახასითოთ ტექსტად; ამისათვის ის საჭიროებს ტექსტის შესაბამის ფუნქციას, ანუ ილუკუციის პოტენციალს და ამის შესაბამისად ახსნას ქმედებისა და მოღვაწეობის შესაბამისი კავშირებიდან. მაგრამ ისინი არ შეიძლება აღვნიშნოთ როგორც გატექსტების საშუალებები; ამდენად გატექსტების საშუალებები მართალია საჭირო, მაგრამ ახსნის არასაკმარისი ინსტანციაა ტექსტის კონსტიტუციისათვის. გატექსტების საშუალებათა სხვადასხვა სახეობები სხვადასხვაგვარად არის გამოკვლეული. ძირითადი ყურადღება ეთმობა გატექსტების სინტაქსურ საშუალებებს, შემდგომ გატექსტების სემანტიკურ-ექსპლიციტურ საშუალებებს, ნაკლებად არის გამოკვლეული კომუნიკაციურ-პრაგმატული ფაქტორები, რომლებიც ზემოქმედებენ გატექსტების პროცესზე. ასევე ხაზი უნდა გაესვას იმ ფაქტს, რომ არსებობს ტექსტთან მიდგომის ორი მიმართულება: 1/ ენობრივ-სისტემური, და 2/ კომუნიკაციაზე ორიენტირებული. პირველი ასპექტი გულისხმობს იმას, რომ ხდება აქამდე არსებული ლინგვისტიკის გაფართოება და ტექსტის ლინგვისტიკისა და პრაგმატული ლინგვისტიკის როგორც დამატებითი ლინგვისტური დისციპლინების ჩართვა.

ტექსტის აღწერა ხდება წინადადების ანალიზიურად, და მისი ახსნა წარმოებს სინტაქსური და სემანტიკური კოჰერენციის პირობების როგორც წინადადების რიგის საფუძველზე, არსებული წინადადების გრამატიკა იქცევა ტექსტის გრამატიკად. კომუნიკაციაზე ორიენტირებული ასპექტით კი ლინგვისტიკა სხვა განზომილებას იძენს. აქ აღვიღოთ აქვს აქამდე არსებული თეორიული მოდელის რევიზიას, რომელიც იმაში მდგომარეობს, რომ ტექსტი იწარმოება კომუნიკაციიდან და სოციალური ინტერაქციიდან, და ამის შესაბამისად იქცევა სიდიდედ, რომლის განსაზღვრა მხოლოდ ენობრივ-იმანენტურად აღარ შეიძლება. კომუნიკაციური თვალსაზრისის საფუძველზე შეიძლება დამტკიცდეს, რომ არსებობს მოვლენები, რომლებიც ვლინდება მხოლოდ ტექსტებში და არა წინადადების ფარგლებში. მხოლოდ ამ ასპექტით ვლინდება ტექსტი როგორც დროულად დანაწევრებული ერთიანობა, როგორც ენობრივ ქმედებათა მონაცვლეობა. მაგრამ ტექსტის ამ კომუნიკაციური თვალსაზრისის არგუმენტიდან არ შეიძლება გაკეთდეს შედეგი დასკვნები: 1/ განსხვავებამ ამ ორ თვალსაზრისს შორის აუცილებლად არ უნდა გამოიწვიოს ის, რომ ისინი აღვიქვათ როგორც ურთიერთგამომრიცხავი თვალსაზრისები; ისინი ერთმანეთთან ალტერნატიულ მიამრთებაში კი არ არიან, არამედ ერთმანეთს ავსებენ, როგორც მაგალითად სტრუქტურული აღწერა უნდა ჩართულ იქნას ფუნქციურ აღწერაში. 2/ მეორე თვალსაზრისის უპირატესობამ არ უნდა გამოიწვიოს ის, რომ ტექსტის ლინგვისტიკა განვიხილოთ როგორც ენობრივი სისტემის ლინგვისტიკის საპირისპირო და გრამატიკიდან იზოლირებული, 3/ ტექსტის აუცილებელი ჩართვით ქმედებების რთულ კავშირებში არ უნდა დავასკვნათ ის, რომ ტექსტის თეორია გათანაბრებულია ენობრივი კომუნიკაციის თეორიასთან. ასეთი გათანაბრება დაუსაბუთებელია, რადგან ტექსტი

არის მხოლოდ საკომუნიკაციო მოღვაწეობის ენობრივი პროდუქტი, მაგრამ მასთან მისი იდენტიფიკაცია არ შეიძლება. ჩვენის აზრით არ არის გამართლებული ტექსტის ლინგვისტიკისა და ტექსტის თეორიის განცალკევება: მაშინაც კი, როცა ტექსტი უნდა აიხსნას ქმედებათა კონტექსტებიდან, ის სრულყოფილად მაინც არ მოიცავს როგორც ენობრივი რეალიზატორი ამ კომუნიკაციურ და ინტერაქციონალურ კავშირებს.

და ბოლოს შეიძლება ითქვას, რომ ტექსტები როგორც ენობრივ-კომუნიკაციური მოღვაწეობის პროდუქტები შეიძლება მხოლოდ ამ მოღვაწეობის პარამეტრებზე დამოკიდებულებით იქნას გამოკვლეული. მხოლოდ კომუნიკაციური თვალსაზრისით შეიძლება ტექსტი გაგებულ იქნას როგორც დროულად დანაწევრებული ერთეული, როგორც ენობრივი ქმედებათა მონაცვლეობა.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. მ. გვენცაძე-კომუნიკაციური ლინგვისტიკა და ტექსტის ტიპოლოგია, სადოქტორო დისერტაციის ავტორეფერატი, თბილისი, 1986.
2. ვ. ფურცველაძე-ტექსტი როგორც ენობრივი მოღვაწეობის წერილობითი გაცხადება, ნაწ. I და ნაწ. II, თბილისი, 1998.
3. G. Helbig-Zur Stellung und zu Problemen der Textlingistik, in: Zeitschrift "Deutsch als Fremdsprache", 17. Jahrgang, 1980, H. 5, Leipzig.
4. E. Agricola-Semantische Relationen im Text und im System, Halle, 1969.
5. D. Viehweger-Semantische Merkmale und Textstruktur, in: Probleme der Textgrammatik, Berlin, 1976.
6. H. Isenberg-Überlegungen zur Texttheorie, in: ASG-Bericht, n.2, Berlin, 1968.
7. S. J. Schmidt-Texttheorie, München, 1973.

8. P. Hartmann-Texte als linguistisches objekt, im: Beiträge zur Textlinguistik, München, 1971.

9. K. Brinker-Aufgaben und Methoden der Textlinguistik, im: Wirkendes Wort, 1971.

10. E. U. Große-Text und Kommunikation, Stuttgart, Berlin, Köln, Mainz, 1976.

Marina Dshaschi

Die kommunikative Linguistik und die Umdeutung der traditionellen linguistischen Begriffe

(Zusammenfassung)

In der modernen Linguistik, die auf die Kommunikation orientiert ist, wird der Text als dynamische kommunikative Einheit der höchsten Ebene verstanden, mit dessen Hilfe der kommunikative Verkehr erfolgt; der Text funktioniert also in konkreten Sprechakten. Für die Untersuchung der Erscheinung "Text" gibt es zwei unterschiedliche Ansätze: 1/ den sprachsystematischen Ansatzpunkt, und 2/ den kommunikationsorientierten Ansatzpunkt darunter ist der zweite erklärungsstärker und verleiht der Textlinguistik eine völlig neue Dimension: Texte als Produkte der sprachlich-kommunikativen Tätigkeit können nur in Abhängigkeit von Parametern dieser Tätigkeit studiert werden. Nur in der kommunikativen Auffassung kann der Text als zeitlich aufgegliederte Einheit, als Abfolge von sprachlichen Handlungen verstanden werden.